

Воронина Д. А. Содержание и структура иноязычной коммуникативной компетентности современного специалиста.

В статье проанализированы понятия иноязычной коммуникативной компетентности, рассмотрены ее содержание и структуру. Осуществлен анализ источников исследуемой темы и выделены профессиональные качества и факторы формирования на практике иноязычной коммуникативной компетентности. Иноязычная коммуникативная компетентность как важный компонент коммуникативной культуры является неотъемлемой частью подготовки современных специалистов для дальнейшего применения полученных знаний, умений, навыков и личностных качеств в иноязычной среде, осуществление межъязыковой, межкультурной и межличностной коммуникации. Формирование иноязычной коммуникативной компетентности заключается в следующем владении иностранным языком, которое позволяет использовать ее для удовлетворения профессиональных потребностей, реализации личных деловых контактов и дальнейшего профессионального самообразования и самосовершенствования.

Ключевые слова: компетентностный подход, иноязычное коммуникативное обучение, иноязычная коммуникативная компетентность, профессиональная подготовка специалистов, иностранный язык.

Voronina D. A. Content and structure of foreign language communicative competence of modern specialist.

The article analyzes the concept of foreign language communicative competence, reviews its content and structure. The topic sources are analyzed and the professional quality and factors of foreign language communicative competence formation in practice are highlighted. Foreign language communicative competence as an important component of communicative culture is an integral part of the preparation of modern specialists for further application of knowledge, skills and personal qualities in a foreign language environment, the implementation of cross-language, cross-cultural and interpersonal communication. The formation of foreign language communicative competence is the part of foreign languages mastery, which allows to meet the professional needs, to realize personal business contacts and further professional self-education and self-improvement.

Keywords: competence approach, foreign language communicative learning, foreign language communicative competence, professional training, foreign language.

УДК 378.147(075)

Голяд І. С., Чернова Т. Ю.

**РОЛЬ КОУЧИНГОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА
У РОЗКРИТТІ ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

У статті розглянуто поняття коучингова компетентність як складове професійної компетентності педагога, його значення щодо розкриття потенціалу суб'єкта освітнього процесу. Актуалізовано значення педагогічного коучингу – ресурсного аспекту педагогічної діяльності, що сприяє ефективній партнерській взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Ключові слова: коучингова компетентність, педагогічний коучинг, суб'єкт освітнього процесу.

Трансформаційні та глобалізаційні процеси, що відбуваються у суспільстві не можуть не впливати на зміни, які вимагають нових підходів до вирішення проблем підготовки та підвищення кваліфікації педагогів в освітніх установах.

Викликом сучасності є здатність педагога до швидких змін (адаптація до нових умов виконання діяльності, підвищення рівня професійної компетентності тощо). Це потребує наявності освітніх технологій, що спроможні створити педагогічні умови щодо якісних зрушень в освітніх процесах навчальних установ. Окрім того, зміна парадигми навчання з предметної на особистісно-зорієнтовану актуалізує необхідність пошуку нових педагогічних технологій та методів навчання, які б забезпечили можливість реалізації завдань сучасної педагогіки.

Бути професійним... Бути компетентним... Бути ефективним... Це головні завдання сучасного педагога. У процесі навчання у вищому навчальному закладі у майбутнього спеціаліста формуються професійні знання, вміння, навички, готовність до діяльності, а також цілий ряд професійно важливих особистісних якостей таких як: креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку і самореалізації, саморефлексії та ін.

Одним з важливих та інноваційних підходів у формуванні та розвитку професійної компетентності педагогічних працівників є коучинговий. Він повністю відповідає сучасним вимогам освіти, а необхідність вивчення педагогічного коучингу в освітніх закладах зумовлена наступними обставинами:

- складністю завдань, які стоять сьогодні перед педагогами й освітніми установами;
- динамічністю і різноманітністю завдань, які неможливо розв'язати традиційними шляхами;
- високою конкуренцією на ринку освітніх послуг між різними організаціями і установами, які потребують створення нових освітніх програм, зміни контексту навчального матеріалу, підвищення кваліфікації педагогічних працівників та ін.

В контексті зростання інтересу до наведених проблем, розгляд педагогічного коучингу, як технології розвитку професійної компетентності педагога, набуває актуальності та значущості.

Концептуальні положення щодо забезпечення умов для випереджувального розвитку професійної освіти і підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до сучасних викликів відображено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. (2013 р.), в Законах України “Про професійно-технічну освіту” (1998 р.), “Про вищу освіту” (2014 р.), в Національній рамці кваліфікацій (2011 р.), в Указі Президента України “Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” (2015 р.), а також у матеріалах Брюггського Комюніке про зміцнення європейського співробітництва у сфері професійної освіти і навчання на період 2012–2020 рр. (2010 р.).

Водночас, досягнення необхідного рівня формування коучингової компетентності педагогічних працівників гальмується відсутністю науково-обґрунтованої методичної системи узгодження цілей, змісту, методів, форм, технологій і засобів їхнього професійно-педагогічного вдосконалення, самовдосконалення і саморозвитку в міжкурсовий період підвищення кваліфікації. Така ситуація призводить до недостатньої сформованості в учнів інноваційних знань і здатностей для вирішення конкретних навчальних завдань. Це негативно позначається на якості професійно-педагогічної діяльності педагогів в освітньому закладі та розкритті потенціалу суб'єкта освітнього процесу.

У ході дослідження та вивчення проблемизначення коучингової компетентності у розкритті потенціалу суб'єктів освітнього процесу ми звернулися до праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, роботи яких стали методологічною основою дослідження. Наукові ідеї про основи управління розвитком освіти, які розкрито у працях В. Андрущенко, С. Батишева, Б. Гершунського, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Ничкало, В. Олійника, О. Щербак та інших науковців. Концепцію розвитку особистості педагога у педагогічній підготовці та професійній діяльності розглядали науковці І. Бех, Г. Васянович, Н. Ничкало, О. Отич, С. Сисоєва, Л. Хомич та ін. Компетентнісний підхід у професійній освіті обґрунтовували й досліджували В. Болотов, С. Бондар, В. Васильєв, С. Гончаренко, О. Дахін, Б. Ельконін, Є. Зеєр, І. Зимня, І. Козловська, В. Лозовецька, В. Луговий, Н. Ничкало, Дж. Равен, А. Хуторський, А. Чабан, І. Чемерис, М. Чошанов, Л. Шевчук, В. Ягупов ін. Досвід використання сучасних технологій навчання аналізували І. Бендера, С. Гончаренко, Р. Гуревич, Г. Дутка, В. Манько, О. Пехота, І. Стариков та ін.

Однак, нами не виявлено праць, в яких би досліджувалися та дістали розв'язання проблеми формування коучингової компетентності та інтеграції графічної підготовки у

професійну діяльність майбутніх педагогів і зокрема майбутніх учителів технологій у ВНЗ. У науковій літературі не в повній мірі визначено поняття педагогічного коучингу, його основні функції та завдання.

Метою статті є розкриття важливості формування та розвитку коучингової компетентності, особливостей коучингового підходу у професійній діяльності педагога та розкритті потенціалу учня освітнього закладу. Вважаємо за необхідне конкретизувати поняття “педагогічний коучинг”, “коучингова компетентність”, “суб’єкт освітнього процесу”, “коучингові компетенції”.

Отже, нам необхідно довести, що педагогічний коучинг як технологія особистісного та професійного розвитку сприяє формуванню унікального стилю майбутнього педагога, підвищують рівень його професійної компетентності у міжкурсовий період підвищення кваліфікації та сприяє всебічному розкриттю потенціалу СОП.

Педагогічний коучинг (далі ПК) – це технологія постійного вдосконалення професіоналізму педагогічного працівника, що сприяє ефективній партнерській взаємодії суб’єктів освітнього процесу (далі СОП), спрямована на досягнення ними цілей, забезпечення самостійності та ефективності в прийнятті рішень особистісного та професійного характеру [1, с. 107].

Методи, які використовуються у педагогічному коучингу є активними. Це дискусія і проектування; організація рефлексивної діяльності; створення сприятливої психологічної атмосфери; діагностування особистісних якостей, самостійна творча робота, генерація ідей та інші. Вони сприяють створенню у педагога власного унікального стилю, який має на увазі єднання життєвого та професійного досвіду, моральних цінностей, особистісного погляду.

Методи ПК дозволяють ефективно організувати процес обговорення того чи іншого теоретичного аспекту в рамках теми теоретичного чи практичного заняття і створюють умови для розвитку індивідуальних знань, умінь і навичок СОП, а також вкрай необхідні у формуванні професійної компетентності:

- самоорганізація; самоменеджмент; аналіз та оцінювання власної навчальної та практичної діяльності, збору та аналізу інформації; отримання нового знання;
- уміння і навички роботи в команді; організації діяльності команди, співпраця, конструктивна участь у роботі команди і прийняття командного рішення;
- уміння і навички спілкування, сприйняття інформації, постановка питань, аргументація; усна і письмова презентація результатів роботи.

Методика педагогічного коучингу сприяє створенню у майбутнього педагога власного унікального педагогічного стилю. Це розширює можливості і створює особливі умови коучингової взаємодії між педагогом і СОП, де перший ефективно організовує процес пошуку останніми кращих рішень своїх завдань і втілення їх у життя, стимулює і спонукає до підвищення рівня комунікативного розвитку. Педагог, який володіє коучинговою компетентністю (далі педагог-коуч) допомагає СОП розвиватися, освоювати нові навички та досягати високих результатів не тільки в комунікативній взаємодії, а також у подальшій професійній діяльності та інших напрямках життя, але при цьому усвідомлює, що головний у цьому процесі завжди залишається СОП (учень, студент, слухач курсів тощо).

Коучингова компетентність – це складова професійної компетентності педагога, яка сприяє його активній та усвідомленій особистісно-орієнтовній позиції у коучинговій взаємодії з суб’єктами освітнього процесу [3, с. 5].

У педагогічному контексті важливу роль для СОП відіграє викладач, який володіє вміннями встановлення контакту і активного слухання. ПК яскраво ілюструє можливість перетворення успішного студента чи учня в професіонала. Для цього потрібен високий рівень підготовки педагога, який володіє новими методами і практичними підходами в організації навчально-виробничого процесу на засадах педагогічного коучингу.

Часи змінюються набагато швидше, ніж ми собі це уявляємо. З'являються нові вимоги до рівня професійної компетентності педагога. Минають часи, коли вимоги до навчального процесу диктувалися згори, а структура ринку і технології сьогодні змінюються значно швидше, ніж у минулому. Постає гостра необхідність постійного навчання на робочому місці, тому педагогічний коучинг у цьому випадку є ефективною технологією, яка сприяє успішному оволодінню ключових та професійних навиків. У межах освітнього процесу він має наступні загальні напрями:

- процес партнерської взаємодії (психолого-педагогічний супровід суб'єкта навчання, проектна діяльність), спрямований на досягнення результату, мети;
- проектування технологій соціальної взаємодії, інтерактивних форм підтримки активності суб'єкта навчання;
- поступовий процес щодо збільшення усвідомлення і здібностей особистості.

На думку Джона Уйтмора, засновника корпоративного бізнес-напрямку та менеджменту, коучинг акцентує увагу на майбутніх можливостях, а не минулих помилках [5, с. 5]. Тому СОП не отримують рішення від викладача, оскільки визначають їх самі. Педагог лише направляє суб'єктів коучингової взаємодії до визначення цілі і залучає до самостійного пошуку шляхів вирішення завдань. Безперечними результатами ПК є виконання СОП визначеного плану дій. Внаслідок коучингової взаємодії відбувається покращення взаємовідносин у групах, поліпшується здатність швидко й ефективно реагувати в критичних ситуаціях, з'являється мобільність і адаптивність до змін.

Основне завдання викладача полягає в тому, щоб виявити все найкраще, що є в особистості СОП. У свою чергу, його основна мета полягає в тому, щоб взяти на себе відповідальність за вирішення поставленого завдання і виконувати все, що заплановано під час коуч-сесії з викладачем. Відповідальність за свої результати несе СОП. Спонукальний імпульс, що змушує його працювати в системі ПК, – це потреба в якісних змінах.

Основний успішний момент у ПК – це залучення СОП у процес, його активне самовдосконалення в ньому. Основоположним чинником є його усвідомлення знаходження “тут” і “зараз”. Таким чином можна вибудувати логічну схему педагогічної дії ПК між педагогом і СОП: партнерство – розкриття потенціалу – результат.

До моменту настання партнерства між педагогом та СОП слід звернути увагу на психофізичні особливості суб'єктів, які можуть перешкоджати коучинговій взаємодії. Розкриття потенціалу особистості являють собою творчий пошук оптимальних рішень. Головне, щоб педагог-коуч підтримував рішучість СОП досягати бажаних цілей. Для цього необхідно створити сприятливі умови довіри і комфорту суб'єкт-суб'єктної взаємодії в якій СОП найбільш повно усвідомлюють свої мотиви і цілі.

Отже, ПК сприяє розкриттю потенціалу СОП з метою досягнення максимального результату. Суттю ПК є розкриття потенціалу особистості для максимізації власної продуктивності та ефективності. Педагог-коуч виступає в ролі фасилітатора, він спонукає СОП до того, щоб вони обирали більш сміливі і значимі рішення. Для того, щоб процес ПК був дієвим, з боку педагога необхідні певний рівень свідомості, оволодіння спеціальними методиками, що дозволяють знайти індивідуальний ключ до успішного навчання СОП та підвищення їхнього рівня мотивації. Нажаль сьогодні в освітніх закладах спостерігається тенденція до її зниження, тому СОП не повною мірою можуть реалізувати весь свій потенціал.

Таким чином, модель ПК можна буде представити на основі інтерактивних форм підтримки громадських ініціатив СОП і безпосередньо педагога. СОП буде відчувати власну відповідальність у будь-якій діяльності тільки тоді, коли у нього є наочний приклад креативної взаємодії і творчого середовища, які він може перенести у власний професійний досвід. Згідно Джона Роджера, засновника мережі американських освітніх тренінгів та семінарів у всьому світу, це визначається як “розуміння, яке слідує за досвідом” [2].

У логіці даної концепції можна констатувати, що справжнє мистецтво педагога, який володіє коучинговою компетентністю, полягає в умінні створити такі умови для СОП, коли вони починають рухатися до мети виключно за допомогою мотивації та самомотивації. Тоді учень, студент за своєю власною ініціативою стає залученим у творчий процес навчання або виховання, в наукову, виробничу або іншу діяльність. Педагог-коуч буде так званим незалежним консультантом, який вчасно допоможе, коли в СОП у певний момент виникнуть труднощі з реалізацією обраного напрямку діяльності. У даному випадку студент має право прийняття рішень і несе відповідальність за результат.

Необхідно пам'ятати, що ПК можливий тільки тоді, коли суб'єкт коучингової взаємодії:

- розуміє, що існує різниця між тим, хто він є і тим, ким хотів би бути;
- готовий думати по-новому, долати стереотипи;
- згоден з тим, що за результат несе відповідальність тільки він сам, а не педагог-коуч;
- готовий до усвідомлення необхідних змін і вживає для цього необхідні дії.

Іншими словами, використовуючи ПК, СОП досягають своїх цілей “набагато швидше, найбільш ефективним шляхом і просто отримують задоволення від процесу” [4, с. 24].

Завдання педагога знаходиться у площині створення сприятливої атмосфери взаємодії з СОП і полягає в модифікації системи навчання та адаптації до освітньої діяльності самостійно.

Таким чином, “педагогічний коучинг” є одним з ресурсних аспектів педагогічної діяльності і передбачає виведення взаємин між викладачем і СОП на новий рівень міжособистісної взаємодії на основі зацікавленості, співробітництва та гнучкості, розділеної відповідальності за результати комунікативного розвитку кожного суб'єкта коучингової взаємодії.

Педагогічний коучинг є дієвою складовою концепції управління людськими ресурсами, оскільки застосовується при плануванні, відборі, адаптації, мотивації, навчанні та розвитку, атестації та адекватному оцінюванню педагогічних працівників.

Коучингові компетенції передбачають знання педагогом основних принципів ПК і забезпечують формування бажань і вмінь постійно поліпшувати якість виконання функцій, створення таких умов за яких ініціатива та творчість, самодисципліна та почуття відповідальності педагога і учнівського колективу постійно розвиваються. Коучингові знання необхідні педагогу для того, щоб знайти підхід до кожного СОП, використати резерви людської психіки, створити атмосферу найбільш сприятливу для максимального самовираження суб'єкту взаємодії, ефективною спільною партнерською діяльністю.

Внаслідок формування коучинговою компетентністю педагога оволодівають такими професійними компетенціями:

- самостійний вибір технік педагогічного коучингу щодо успішного досягнення результатів у професійній діяльності;
- підвищення мотивації та розширення професійного простору;
- планування довгострокових програм формування та розвитку професійної компетентності СОП;
- успішне користування техніками та інструментарієм педагогічного коучингу.

Розвиток коучингової компетентності педагога – це генерація нових педагогічних ідей, переформатування власних можливостей і потенціалу СОП, що змінить особистісну освітню стратегію, допоможе підвищити мотивацію і результативність навчальної та професійної діяльності всіх учасників освітнього процесу. Без сумніву, отримані знання і навички з ПК також будуть корисними батькам, керівникам та іншим категоріям людей, які прагнуть до якісних змін у житті та різних сферах діяльності.

Вивчення ПК формує у майбутніх педагогів професійну компетентність у вищому навчальному закладі (ВНЗ) та розвиває в процесі подальшої професійної діяльності в умовах

ринкової економіки, а саме:

- сприяє визначенню цілей та конкретному плану дій у їх досягненні та отриманні результатів;
- збагатить та удосконалив традиційні педагогічні технології;
- зробить учасників освітнього процесу більш поінформованими та комунікативними;
- сприятиме особистісно-орієнтованому навчанню;
- розкриє індивідуальні творчі особливості СОП;
- сприятиме партнерській взаємодії, розвитку контактів співробітництва в атмосфері доброзичливості та взаєморозуміння;
- допоможе бути відповідальним за власні дії;
- сприятиме подоланню стереотипів та підготовці альтернативи у вирішенні проблемних питань.

Висновки. Таким чином, використання педагогічного коучингу є важливою дією формування та розвитку професійної компетентності педагога. Коучингова компетентність дозволяє йому розвивати уявлення про себе як суб'єкта професійної діяльності, формувати потребу у професійному самовдосконаленні упродовж життя. Приклади практичного застосування педагогічного коучингу освітній та експериментальної діяльності є сьогодні у навчальних закладах різних рівнів, зокрема у ПТУ-50 м. Карлівка Полтавської області, ДНЗ "Сумське міжрегіональне вище професійне училище", Приватний заклад ЦПОН м. Кривий Ріг, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова та інших.

Отже, сучасні коучингові підходи сприяють формуванню та розвитку професійної компетентності майбутніх та працюючих педагогів, сприяють ефективній діяльності щодо розкриття потенціалу суб'єктів освітнього процесу.

Використана література:

1. *Голіяд І. С.* Філософія педагогічного коучингу / І. С. Голіяд, Т. Ю. Чернова // Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал. – № 3 (134) березень 2016. – С. 106-112.
2. Джон Роджер: офіційний сайт – <http://www.john-roger.org/>
3. Педагогічний коучинг: навч.-метод. посіб. / Т. Ю. Чернова, І. С. Голіяд, О. А. Тіщук // за заг. ред. Д. Е. Кільдерова. – Київ, 2016. – 166 с.
4. *Чернова Т. Ю.* Концепт педагогічного коучингу: суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників освітнього процесу / Т. Ю. Чернова, І. С. Голіяд // Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова: збірник наукових праць. – Випуск 130. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016.
5. *Уитмор Дж.* Внутренняя сила лидера: Коучинг как метод управления персоналом / Джон Уитмор. – М.: Альпина Паблишер, 2012.

Голіяд І. С., Чернова Т. Ю. Роль коучингової компетентності педагога в розкритті потенціалу суб'єктів освітнього процесу.

В статті розглянуто поняття коучингової компетентності як складової професійної компетентності педагога, його значення для розкриття потенціалу суб'єкта освітнього процесу. Актуалізовано значення педагогічного коучингу – ресурсного аспекту педагогічної діяльності, що сприяє ефективній партнерській взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Ключові слова: коучингова компетентність, педагогічний коучинг, суб'єкт освітнього процесу.

Goliyad I. S., Chernova T. Yu. Value of coaching competence of teachers in unlocking the potential of the subject's of the educational process.

In the article the concept of coaching competence as part of the professional competence of the teacher, the value for the disclosure of the potential subject of the educational process. Actualized value of pedagogical coaching – resource aspects of pedagogical activity, promotes the effective partnership of educational process.

Keywords: coaching kompetentnist, teachers coaching, the subject of the educational process.